

8. Казахстан вошел в топ-40 стран Глобального индекса кибербезопасности
<https://zonakz.net/2019/03/29/kazakhstan-voshel-v-top-40-stran-globalnogo-indeksa-kiberbezopasnosti/>

References:

1. Tokaev K. Povestka dnya konferencii po razoruzheniyu dolzhna byt' peresmotrena // Indeks Bezopasnosti. – 2012. – № 1 (100), Tom 18. – S.25-30.

2. Coronavirus misinformation spreading fast: Fake news on COVID-19 shared far more than CDC, WHO reports. <https://www.zdnet.com/article/coronavirus-misinformation-is-increasing-newsguard-finds/>

3. Exclusive: Elite hackers target WHO as coronavirus cyberattacks spike
<https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-who-hack-exclusive/exclusive-elite-hackers-target-who-as-coronavirus-cyberattacks-spike-idUSKBN21A3BN>

4. Developing Story: COVID-19 Used in Malicious Campaigns
<https://www.trendmicro.com/vinfo/us/security/news/cybercrime-and-digital-threats/coronavirus-used-in-spam-malware-file-names-and-malicious-domains>

5. Human hacking: a guide to social engineering
<https://www.comtact.co.uk/blog/human-hacking-a-guide-to-social-engineering>

6. Evropol predupredil o prodazhah moshennikami nekachestvennyh zashchitnyh masok
<https://tass.ru/obschestvo/8303361>

7. Coronavirus update: In the cyber world, the graph has yet to flatten
<https://blog.checkpoint.com/2020/04/02/coronavirus-update-in-the-cyber-world-the-graph-has-yet-to-flatten/>

8. Kazakhstan voshel v top-40 stran Global'nogo indeksa kiberbezopasnosti
<https://zonakz.net/2019/03/29/kazakhstan-voshel-v-top-40-stran-globalnogo-indeksa-kiberbezopasnosti/>

FTAMP 04.51.53

<https://doi.org/10.51889/2020-4.1728-8940.27>

М.К. Шнарбекова¹*, Д.Қ. Мамытқанов¹

¹Қазақ ұлттық университеті,
Алматы, Қазақстан

ЖАС МАМАНДАРДЫҢ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЕҢБЕК НАРЫҒЫНДА КӘСІБИ ҰСТАНЫМДАРЫ

Аңдатпа

Мақалада қазіргі қазақстандық жастардың кәсіби ұстанымдары мен бағыт-бағдарлары жан-жақты талданады. Теориялық тұрғыдан тақырып бойынша талдау нәтижелері ұсынылады. Сонымен қатар, жастар арасында 2018 жылы жүргізілген кешенді әлеуметтанулық зерттеу мәліметті берілген. Зерттеудің жалпы іріктеу көлемі 1000 респондентті құрайды, оның ішінде жас мамандар - 600. Зерттеу мәліметтері SPSS for Windows (version 21) лицензиялы бағдарламасымен өңделді.

Мақалада жастардың құндылықтар иерархиясында білім мен жұмыстың орны сараланады. Жастар ортасындағы қалаулы кәсіп бейнесі мен жұмысқа орналасу үшін қажетті талаптар қарастырылады. Сонымен бірге, жас мамандардың өзге салада жұмыс істеу себептерін зерттеу бойынша қорытындылар ұсынылады. Бұл мәселенің қазіргі кезде өзектілігі артуда, себебі кәсіби еңбек нарығын талдау нәтижелері жастардың жоғары оқу орнын аяқтағаннан кейін алғашқы жылдары өз мамандығы бойынша жұмыс істеу көрсеткіштерінің төмендігін айқындайды.

Түйін сөздер: жоғары білім, жастар, білім құндылығы, жастардың кәсіби құндылығы, қалаулы кәсіп бейнесі, кәсіби ұстанымдар.

М. К. Shnarbekova^{1*}, D.K. Mamytkhanov¹

¹al-Farabi Kazakh National University,
Almaty, Kazakhstan

PROFESSIONAL ASPIRATIONS OF YOUNG SPECIALISTS IN THE LABOR MARKET OF KAZAKHSTAN

Abstract

The article analyzes the professional attitudes and guidelines of modern Kazakhstani youth. A theoretical overview on the subject of the article is presented. The results of a comprehensive sociological study conducted in 2018 are also presented. The sample size of the study is 1000 respondents, including 600 young specialists. The obtained data were processed by the licensed program SPSS for Windows (version 21).

The article examines the importance of education and work in the hierarchy of youth values. Particular attention is paid to the explore young people's desired profession and understanding by youth the necessary skills for employment. The reasons for the employment of young specialists not in their profession are also considered. This problem is especially relevant now, since the results of the analysis of the professional labor market indicates low rates of youth employment in their specialty in the first years after graduation.

Key words: higher education, youth, value of education, professional values, desired profession, professional aspirations.

М.К. Шнарбекова^{1*}, Д.К. Мамытканов¹

¹Казахский национальный университет имени аль-Фараби,
Алматы, Казахстан

ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ УСТРЕМЛЕНИЯ МОЛОДЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ НА РЫНКЕ ТРУДА КАЗАХСТАНА

Аннотация

В статье анализируются профессиональные установки и ориентиры современной казахстанской молодежи. Представлен теоретический обзор по тематике статьи. Приведены результаты комплексного социологического исследования, проведенного в 2018 году. Объем выборки исследования составляет 1000 респондентов, в том числе молодые специалисты – 600. Полученные данные были обработаны лицензионной программой SPSS for Windows (version 21).

В статье изучается значимость образования и работы в иерархии ценностей молодежи. Особое внимание уделяется представлению молодежи о желаемой профессии и необходимых навыков для трудоустройства. Также рассматриваются причины трудоустройства молодых специалистов не по своей профессии. Данная проблема особо актуальна сейчас, так как результаты анализа профессионального рынка труда свидетельствует о низких показателях трудоустройства молодежи по специальности в первые годы после окончания вуза.

Ключевые слова: высшее образование, молодежь, ценность образования, профессиональные ценности, желаемая профессия, профессиональные устремления.

Кіріспе.

Жоғары білім беру кеңістігенде орын алған қазіргі заманғы басты тенденцияның бірі – оның трансформациялануы, жаһандануы мен қоғамда атқаратын рөлінің өзгеруі. Өзгерістер өз кезегінде жастардың топтық және жеке іс-әрекеті мен ұмтылысында қайтарма реакция ретінде көрінеді. Осы орайда, бұл мақалада 16-29 жас аралығындағы қазақстандықтардың жоғары білім беру кеңістігіндегі ұстанымын, жалпы өмірлік құндылықтарын, еңбек нарығындағы ұмтылыстары мен олардың қалыптасуына әсер ететін негізгі факторларды зерттеу мақсатында жүргізген сауалнама нәтижелерінің сараптамасы мен талдауы ұсынылады.

Жоғары білім беру жүйесінде жастардың топтық тәжірибесін габитус пен капитал негізінде келесі формула бойынша сипаттауға болады: [(Габитус) (Капитал)] + Алаң = Тәжірибе. Мұнда

тәжірибе белгілі бір әрекеттер мен таңдаулар жиынтығы ретінде қарастырылады. Бұл теңдік белгілі бір «алаңдағы» габитус пен капиталдың өзара байланысы тәжірибенің қалыптасуына әсер ететінін көрсетеді. Капитал габитусты қалыптастырады, ал габитус өз кезегінде осы капиталды өзгертеді [1]. Тәжірибелер габитус пен алаңның өзара қиылысында қалыптасады [2]. Габитус пен алаңның байланысы диалектикалық және динамикалық сипатта болады, себебі габитус та, алаң да өздерінің траекторияларына сәйкес дамиды. Жоғары білім мәселесін зерттеу контекстінде тек капиталды қарастыру жеткілікті болмайды, себебі ресурстар өздігінен білімі артықшылықтарға айналмайды. Адамдар өздерінің жоспарларына сәйкес капиталды қолдану керектігі мен құндылығын айқындайды, сонымен қатар, олардың қолдағы ресурстарын пайдалану үшін дағдылары болуы керек [3]. Аналогиялық жағдайды карта ойыны арқылы иллюстрациялық тұрғыдан көрсетуге болады: «Ойыншылардың қолында әр түрлі карталар болады (мысалы, әлеуметтік және мәдени капитал), бірақ ойын нәтижесі тек қолдағы карталарға ғана емес... сонымен қатар, ойыншының ойнау дағдыларына да байланысты. Өзінің «инвестициялық бейімділіктеріне» қарай ұқсас әлеуметтік және мәдени ресурстары бар адамдар әр түрлі әлеуметтік артықшылықтарға қол жеткізулеріне болады» [4, р. 154]. Осылайша, жастардың да әр түрлі білімдік және кәсіби ұстанымдары қалыптасады.

Зерттеу қорытындылары.

Білім құндылығы. Бүгінгі таңда жастар үшін жақсы білім алу басты өмірлік ұмтылыстарының бірі. Қазақстандық жастардың 40,7% (жеке бағалауы бойынша) жақсы білім алған, 47,8%-ы жақсы білім алу үрдісінде екендігін атап өткен. Жақсы білім алуды өздері үшін қол жетімсіз игілік ретінде жастардың 8,5%-ы санайды. Орта және жоғары тапқа жататын жастармен жүргізілген фокус-топтық талқылаудың негізінде ғалымдар жастардың жоғары білімге қатысты құндылықтық көзқарастары кейін олардың жоғары білімді таңдауы мен кәсіби ұстанымдарына әсер ететінін айқындады [5]. Жоғары білімнің потенциалдық экономикалық артықшылығына қарамастан, төмен тапқа жататын жастар жоғары білімді тәуекел ретінде қарастырады, себебі жоғары білімді алу көптеген шығындарды қажет етеді, ал олардың қайтарымы белгісіз болып бағаланады.

Жастардың өмірлік ұстанымдары. Жастардың ұмтылатын жұмыстары жайында айтатын болсақ, ол бірінші кезекте қызықты болуы тиіс. Жастардың 93,6%-ы өз қалауларына қол жеткізгендігін немесе қызықты жұмысқа тұруға мүмкіндігінің бар екендігін айтады. Жастардың беделді жұмысқа деген ұмтылысы да жоғары: жас респонденттердің 20,6%-ы жұмысының беделді екендігін айтса, 69,9%-ы оған қол жеткізе алатындығына сенімділік білдіреді. Жастардың аз ғана бөлігі мансапқа жеткендігін айқындайды. Ал жеке ісін/бизнесін ашу жастарды қатты қызықтыра бермейді. Жастардың 5,7%-ы бизнесім бар десе, ал 64,4%-ы бизнеске қарағанда оларды беделді жұмыс пен мансап бойынша өсу қызықтыратындығын айтады. Бизнес саласында табысқа жету мүмкін емес деп санайтын жастардың жиілік көрсеткіші 18,7%-ды құрайды. Қазіргі жастар үшін ерекше құндылық – жақсы көретін ісімен айналысу. Осы мақсатқа жастардың барлығының қол жеткізгісі келеді - 98,9%, ал 6,5%-ы мұндай арманды жүзеге асыру мүмкін емес шығар деп есептейді.

Қазіргі жастар үшін өз-өздеріне қожайын болу маңыздылығы (95,6%), әлемнің әр түрлі елдерінде болу (94,4%), бос уақыттың көп болуы және оны өз рахатына пайдалану (91,9%) ұмтылыстары жоғары екендігін байқаймыз. Бірақ жастардың біраз бөлігі үшін мұндай мақсаттарға жету мүмкін емес болып көрінеді. Егер жастардың байлық, билік, танымалдылыққа қатысты ұстанымдары туралы айтатын болсақ, онда оларды билік пен атаққа қарағанда ақша көптеп қызықтыратынын көре аламыз. Сонымен қатар, жас қазақстандықтардың 7%-ы байлықты өздері үшін маңызды деп есептемейді. Зерттеу жастардың құндылықтар иерархиясында отбасын құру, бала тәрбиелеу мен адал өмір сүру маңыздылығының да жоғары екендігін байқатады. Отбасын құру мен бала тәрбиелеу өмірлік жоспарында жоқ екендігі жайында жастардың тек 2,1%-ы айтқан. Отбасын құру және балаларды тәрбиелеу жастардың өмірлік ұстанымының басым позициясын иеленеді: жас респонденттердің 32%-ы отбасы құрған және 20,1%-ы бала сүйген, ал 63,8% және 74,6% жастар үшін, сәйкесінше, бақытты отбасы құру және бала тәрбиелеу - олар жоспарлап отырған басты мақсаттардың бірі. Зерттеу нәтижелері 1-кестеде берілген.

Кесте 1 – Жастардың өмірлік ұстанымдары мен құндылықтары

Жетістікке жету салалары	Қалаған жетістікке қол жеткізіп қойдым	Әлі қол жеткізбедім, алайда мүмкін деп ойлаймын	Қалаймын, бірақ қол жеткізе алмайтын шығармын	Бұл менің өмірлік жоспарым да жоқ
1	2	3	4	5
Жастардың білім және жұмыс саласындағы ұстанымдары				
Жақсы білім алу	40,7%	47,8%	8,5%	3%
Беделді жұмысқа тұру	20,6%	39,9%	8,1%	1,4%
Өзіме қазықты жұмыс істеу	27,3%	66,3%	4,8%	1,6%
Кәсіби мансапқа қол жеткізу (кәсіби, саяси)	7,4%	70,5%	11,8%	10,3%
Жеке ісімді ашу	5,7%	64,4%	18,7%	11,2%
Өмірден ләззат алудың әр түрлілігіне байланысты жастардың ұстанымдары				
Сүйікті іспен айналысу	29,4%	63%	6,5%	1,1%
Әлемнің әр түрлі елдеріне саяхаттау	9,7%	70,2%	14,5%	5,6%
Көп бос уақыттың болуы және оны өз ермегім үшін пайдалану	18%	53,4%	20,5%	8,1%
Өзіме-өзім қожайын болу мүмкіндігіне ие болу	24,7%	60,8%	10,1%	4,4%
Жастардың байлық, билік, танымалдылыққа қатысты ұстанымдары				
Материалдық игіліктерге қол жеткізу (көлік, үй және т.б.)	13,6%	78,5%	6,5%	1,4%
Ауқатты адам болу	4,9%	71,2%	17,2%	6,7%
Билікке қол жеткізу	4%	33,2%	14,2%	48,6%
Танымал болу және адамдардың мейіріне бөлену	5,1%	34,6%	14,7%	45,6%
Жастардың жеке өмірлеріндегі ұстанымдары				
Берік, бақытты отбасын құру	32%	63,8%	2,4%	1,8%
Бала тәрбиелеу	20,1%	74,6%	3,2%	2,1%
Адал өмір сүру	36,4%	56%	5,5%	2,1%

Қалаулы жұмыс үлгісі. Жастардың ұмтылатын жұмыс критерийлерін талдау негізінде келесідей нәтижелер алынды. Жастардың 69%-ы - еңбектерінің жақсы төленгендігін, 66,8%-ы - айналысатын жұмыстың қызықты болғанын қалайды, 32,8%-ы - еңбек ету шарттарын маңызды факторы ретінде айқындады. Жас жігіттер мен қыздардың 22,8%-ы жақсы еңбекақы алумен қатар, кәсіби жетістіктерге жетуді қалайды, ал 19,6%-ы өздері орындайтын жұмыстың негізінен қоғамға пайда әкелгендігін, ал 16,6%-ы жұмыстың қызықты және шығармашылық сипатта болуын қалайды. Сонымен бірге, өзінің өмірлік мақсаттарын жұмыспен байланыстырмайтын жастар да кездеседі. Мәселен, респонденттердің 12,1%-ы жұмыс, ең алдымен, басқа қажеттіліктер (демалыс, отбасы, оқу) үшін көбірек уақыт

қалдыруы маңызды деп есептесе, 5,8%-ы өз жұмыстарының оңай және жалықтырмайтын болғандарын қалайды, соңғы аталған қалаулар көбіне жоғары білімі жоқ респонденттерде байқалады.

Жұмысқа тұруға қажетті талаптар. «Сіздің ойыңызша, жақсы жұмысқа тұру үшін, ең алдымен, не қажет?» - деген сұраққа жастардың берген жауаптары мен ой-пікірлерін талдау, жалпы жастар қазіргі заманғы маманға қойылатын талаптардың өзгерістеріне ерекше назар аударатынын көрсетті. Жастар жақсы жұмысқа ие болудың ең негізгі жолы ретінде жоғары деңгейдегі кәсіби құзыреттілік пен дағдыларға ие болу деп есептейді. Жас буынның 66,4%-ы жақсы жұмысқа тұру үшін жоғары білімнің, біліктіліктің болуы керектігін түсінеді. Мұндай позицияны ұстанатын жастардың ішінде жоғары білімді (72%), орташа және жоғары табыстары бар (65-69%), Алматы қаласының тұрғындарының (78,9%) басымдығы байқалады. Жыныстық тұрғыдан алғанда, жоғары білім, біліктіліктің болуы жас жігіттер үшін қалай маңызды болса, қыздар үшін де сондай маңызы бар (64,6% және 68,6% сәйкесінше). Жастардың барлық жас топтарында жақсы жұмысқа тұруда жоғары білімнің, біліктіліктің қажеттілігін айқындайтын респонденттердің пайыздық көрсеткіші 60%-дан жоғары, статистикалық айырмашылық 4% -дан аспайды.

Тәртіптілік, орындаушылық, жауапкершілік сияқты адамның жеке сапаларының маңызы туралы пікір қыздардың (44,3%), Алматы тұрғындарының (49%), материалдық жағдайы жоғары жастар мен (52%), 25-29 жастағы қазақстандықтардың арасында (39,9%) жиі кездеседі. Жалпы іріктеу бойынша бұл позицияны респонденттердің 42%-ы ұстанады.

Жас буын өкілдерінің 35%-ы бар күшін салып еңбек етуге дайын. Әр түрлі әлеуметтік топтар бойынша талдау келесідей ғылыми нәтиже берді. Білім деңгейі тұрғысынан алғанда, бастауыш білімі бар (26,6%) және орта білімі бар (41,5%) жастардың пікірі ерекшеленеді. Павлодар қаласының тұрғындары үшін жұмысқа орналасуда бар күшін салып еңбек етудің маңызы төмен (23,7%), Қарағанды қаласы тұрғындары (42,6%) үшін жоғары. Тұрмысы нашар, кедейлікте өмір сүріп жатқан жастар үшін оның маңыздылығы жоқ, ал әлеуметтік-экономикалық жағдайы жоғары жастар үшін ең маңызды факторлардың бірі болып табылады (45,2%). Жас тұрғысынан алғанда, сызықтық тәуелділік байқалады, ең жоғары көрсеткіш – 37,1%, 25-29 жас санатынан 16-19 жас тобына қарай 31,5% -ға дейін біртіндеп төмендейді.

«Басшымен тіл табыса білу» (34,6%), «бастамалық және кәсіпкерлік» (32,8%) және «қазіргі кезде жоғары бағаланатын мамандыққа ие болу» (32,6%) жас буынның әрбір үшінші өкілі үшін жақсы жұмысқа орналасудағы маңызды фактор болып табылады.

Жастардың санасында жақсы жұмысқа тұру үшін таныстар мен байланыстардың болу маңыздылығы төмендегенін көре аламыз: әсіресе, бұл тенденция жоғары білімді (19,8%), Алматы қаласы тұрғындары (17,7%), тұрмыс жағдайының деңгейі жоғары (20,5%), 16-19-дағы жастар арасында (21,7) байқалады. Жалпы іріктеу жиынтығы бойынша пайыздық көрсеткіш – 23,2%. Респонденттердің «Сіздің ойыңызша, жақсы жұмысқа тұру үшін, ең алдымен, не қажет?» сұрағына берген жауаптары 2-кестеде көрсетілген.

Кесте 2 – Жастардың пікірінше, жақсы жұмысқа тұруға қажетті факторлар

Жауап нұсқалары	Жауаптар		Бақылау пайызы
	N	%	
Жоғары біліктілік пен білімнің болуы	664	24,9%	66,5%
Барлық ынтамен жұмыс істеуге дайындық	350	13,1%	35,1%
Тапқырлық, бастамашылдық	328	12,3%	32,9%
Басшылықпен тіл табыса білу	346	13,0%	34,7%
Тәртіптілік, жауаптылық, жауапкершілік	420	15,7%	42,1%
Қазір жоғары бағаланатын мамандық иесі болу	326	12,2%	32,7%

Туысқандық байланыстар мен таныстар	232	8,7%	23,2%
Барлығы	2666	100,0%	267,1%

Өзге салада жұмыс істеу себептері. Зерттеу нәтижелері бойынша, жұмыс істеп жүрген жастардың 46,1%-ы өздері оқыған мамандығы бойынша жұмыс істемейді. Осындай тәжірибенің жас мамандардың жартысына жуығында кездесетінін ескере отырып, зерттеу барысында жастардың өзі оқыған мамандығы бойынша жұмыс істемеу себептерін білу мақсатында осындай жастарға: «Сіз неліктен білім алған мамандығыңыз бойынша жұмыс істемейсіз?» деген сұрақ қойылды. Респонденттердің берген жауаптарын саралау өзге мамандық бойынша жұмыс істеу себептерінің алғашқы үштігін келесі факторлар құрайтынын дәйектеді: «жалақы деңгейінің төмендігі» - 18,4%, «мамандық бойынша жұмысқа тұру қиындығы» - 16,3% және «мамандығым өзіме қызықты емес» - 11,8%. Жастардың білім алған мамандықтары бойынша жұмыс істемеу себептері туралы ақпарат 3-кестеде берілген.

Кесте 3 – Жас мамандардың оқыған мамандықтары бойынша жұмыс істемеу себептері

Өзге мамандық бойынша жұмыс істеу себептері	N	%
Жалақысы төмен	48	18,4%
Мамандығым бойынша жұмысқа тұру қиын	43	16,3%
Қызықты емес	31	11,8%
Көзқарасым өзгерді, басқа салада өзімді сынап көргім келеді	24	9%
Әзірге уақытша жұмыс істеп жүрмін	18	6,7%
Қазіргі кезде алған мамандығым беделді емес	14	5,3%
Оқыған мамандығым сұранысқа ие емес	13	4,9%
Өзім қалаған мамандыққа түскен жоқ едім	10	3,7%
Тәжірибем жеткіліксіз	10	3,6%
Алған білімім мамандық бойынша жұмыс істеуге жеткіліксіз	6	2,4%
Өте ауыр, жауапкершілігі мол	4	1,6%
Жауап беруге қиналамын	43	16,3%
Барлығы	264	100%

Басқа мамандық бойынша уақытша жұмыс істеп жүрген жастардың үлесі - 6,7%-ды құрайды. Жастар оқыған мамандығы бойынша жұмыс істемейдінің көптеген себептерін атап өтті, біз аталған себептерді мазмұнына қарай төрт топқа біріктірдік.

- Біріншісі мамандықтың жас адамның өзіндік талаптарына сәйкес келмеуімен байланысты - 37,1% (жалақысы төмен (18,4%), қызықты емес (11,8%), мамандығым беделді емес (5,3%), өте ауыр, жауапкершілігі мол (1,6%).

- Екіншісі мамандық бойынша жұмысқа тұру қиындықтарымен айқындалады – 27,9% (жұмысқа тұру қиын (16,3%), әзірге уақытша жұмыс істеп жүрмін (6,7%), сұранысқа ие емес (4,9%).

- Үшіншісі жас адамның қызығушылығының өзгеруімен және бастапқыда қалаулы мамандыққа оқуға түспеуімен байланысты – 12,7% (көзқарасым өзгерді (9%), өзім қалаған мамандыққа түскен жоқ едім (3,7%). Соңғысы өз мамандығы бойынша жұмыс істеу үшін жас адамның білімі мен тәжірибесінің жеткіліксіздігімен сипатталады - 6%.

Қорытынды.

Жүргізілген әлеуметтанулық зерттеу нәтижелерін сараптай келе, келесі қорытындыларды жасауға болады:

1. Жастар құндылықтарының иерархиялық құрылымында материалдық игіліктердің маңыздылығының жоғары болуына қарамастан, әлеуметтік-рухани бастамалардың басымдығы да байқалады. Өз кезегінде, аталған құндылықтар жүйесі жастардың өмірлік ұмтылыстары мен ұстанымдарын қалыптастырады.

2. Жастардың арасында жақсы білім алуды өздері үшін маңызды өмірлік ұмтылыстарының бірі ретінде айқындау тенденциясы динамикалық тұрғыдан талдау нәтижелеріне сәйкес сақталып отыр. Жастардың басым бөлігі жақсы білім алуды өздеріне қол жетімді игілік ретінде айқындаса, қалған 8,5%-ы оны өздері үшін қолжетімсіз деп санайды. Алайда, өмірлік сәттіліктерді біліммен байланыстырмайтын жастар да бар, мұндай жастардың үлесі жасы ұлғайған сайын көбейе береді. Жастардың жартысына жуығы «өмірде жетістіктерге жету үшін жоғары білім қажет» деген позицияны ұстанады.

3. Жастардың қалайтын жұмысының критерийлерін саралау жоғары жалақымен қатар жастар үшін жұмыстың қызықты болуы маңыздылығы жоғары екендігін көрсетеді. Жастар жұмыстың еңбек шарттары мен мәртебесіне ерекше мән береді. Бірақ жастардың 12,1%-ы өмірлік мақсаттарын жұмыспен байланыстырмайды. Ал жоғары білімі жоқ жастар арасында жұмыстың оңай болуына ұмтылу тенденциясы байқалады.

4. Еңбек нарығында жастар тәжірибесін зерттеу бірнеше қызықты ақпарат алуға мүмкіндік берді. Жастардың мамандық бойынша жұмыс істемеуінің себептері, біріншіден олардың максималистік күтілімдерімен, яғни бірден табысы жоғары және қызықты жұмысқа тұру ұмтылысымен, екіншіден, мамандық бойынша жұмысқа тұру қиындығымен, ал үшіншіден, жастардың кәсіби қызығушылығының өзгеруімен немесе бастапқыда қалаулы мамандық бойынша білім алмауымен байланысты. Сонымен бірге, өзінің білімі мен біліктілігін мамандық бойынша жұмыс істеу үшін жеткіліксіз деп санайтын жастар да бар.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1 Bourdieu P. *Habitus*. In J. Hillier & E. Rooksby (Eds.), *Habitus: A sense of place // Berkeley Journal of Sociology*. – 2005. - Vol. 32. – P. 1–17.
- 2 Swartz D. *Culture and power: The sociology of Pierre Bourdieu*. - Chicago: University of Chicago Press, 1997. – 342 p.
- 3 Lareau A., Horvat E.M. *Moments of social inclusion and exclusion: Race, class, and cultural capital in family-school relationships // Sociology of Education*. - 1999. – Vol. 72, №1. - P. 37-53.
- 4 Lamont M., Lareau A. *Cultural capital: Allusions, gaps and glissandos in recent theoretical developments // Sociological Theory*. - 1988. - Vol.6, №2. - P. 153-168.
- 5 Archer L., Hutchings M. *Bettering yourself"? Discourses of risk, cost and benefit in ethnically diverse, young working-class non-participants' constructions of higher education // British Journal of Sociology of Education*. - 2000.– Vol. 21, №4. – P. 555-574.

References:

- 6 Bourdieu P. *Habitus*. In J. Hillier & E. Rooksby (Eds.), *Habitus: A sense of place // Berkeley Journal of Sociology*. – 2005. - Vol. 32. – P. 1–17.
- 7 Swartz D. *Culture and power: The sociology of Pierre Bourdieu*. - Chicago: University of Chicago Press, 1997. – 342 p.
- 8 Lareau A., Horvat E.M. *Moments of social inclusion and exclusion: Race, class, and cultural capital in family-school relationships // Sociology of Education*. - 1999. – Vol. 72, №1. - P. 37-53.
- 9 Lamont M., Lareau A. *Cultural capital: Allusions, gaps and glissandos in recent theoretical developments // Sociological Theory*. - 1988. - Vol.6, №2. - P. 153-168.
- 10 Archer L., Hutchings M. *Bettering yourself"? Discourses of risk, cost and benefit in ethnically diverse, young working-class non-participants' constructions of higher education // British Journal of Sociology of Education*. - 2000.– Vol. 21, №4. – P. 555-574.